

en aquesta llengua a una ξ oberta originària. Els parlars de l'Alt Pallars també van d'acord amb la solució general,¹ però la ξ apareix prop de la mateixa zona: *neu* a Taiüll (1969), i a Llesp i Vilaller a la Conca de la Ribagorçana (1953);² a Andorra també es pronuncia amb ξ a la Vall de Canillo, si bé a la d'Ordino o Vall d'Occident hom diu *neu* (1975). Al territori veí de l'Alt Aragó JCoromines va recollir *neu* (Grist 1965); cf. *niçu* a Bielsa i Echo (1964, 1966).

La gran extensió que va tenir *NEVE* passà inadvertida per REW i fou notada solament en part per FEW;³ però com s'ha indicat en DECH (s. v. *nieve*), l'àrea de NIX, -VIS, ocupa només la meitat del territori romànic: fr. ant. *noif*, sard *nie*, it. *neve* (que és la pronúncia de Roma i Florència i de l'italià literari; VRom. v, 225), rom. *nea*. L'altra meitat tenia *NEVE*: els tres idiomes ibero-romànics: cat. *neu*, cast. *nieve*, i port. *neve* (Cornu, GGr. L. § 14); en el territori occità amb ξ ja està documentat en el S. XII (*neus* en rima amb *auzeus* en Guiraut de Bornelh; PSW v, 309b),⁴ i notem a més: bearn. *neu*, i *gnieu* (< *nieu*) a Luchon, Aran, Couserans;⁵ llgd. *neu* (FEW VII, 156b; Aniane, Pézénas, BbZRP. LXI, 31; Mázuc), rodanès *neu* (Mistral); i com que fins i tot la forma *neu* de l'Alt Loire representa un antic *nèu* (comp. *biu BIBIT*; Bertoni, ARom. I, 83n.), aquest vocalisme es pot considerar general en el territori occità.⁶ A Itàlia es troba *nieve* a Pistoia, Siena i en altres ciutats, i aquesta forma ja es documenta a l'Edat Mitjana,⁷ i *gneve* i formes diftongades anàlogues apareixen en dolomític (RF XIII, 414-6, 464, comp. 454, 470, n. 1).

De tot això, conclou JCoromines que *NEVE* degué ser molt antic, i per tant no es pot explicar per la influència de mots vagament relacionats com *LÈVIS* (vegeu n. 3) i ni tampoc pel procés suggerit per Bruch (*loc. cit.*), que volia veure-hi una influència analògica del verb *LÈVARE* damunt *NEVARE*, i d'on després *NEVE*: influències d'aquesta mena no podien ser tan unànimes. D'altra banda, és ben cert que hi ha hagut un canvi anàleg en el vocalisme d'un mot tan semblant com *NUX*, -CIS, i efectivament en una àrea no molt diferent, però aquesta comparació per si no condueix a una explicació.⁸ JCoromines prefereix més aviat veure-hi una influència de *NĒBŪLA*, mot més relacionable amb *neu*, puix que la boira és una característica de l'hivern, i fórmules al·litteratives i molt usades podien produir, ja en ll. vg. *NEVES ET *NEVOLAS*; una altra combinació molt freqüent *NEVES ET *GĒLU* hi podia prestar ajut.⁹ És probable també que el ll. vg. percebés *NĒBŪLAM* (pron. *nĒvola*) com a una espècie de diminutiu de *NĒVEM* (pron. *nĒve*), i d'allí possibles influències recíproques en el vocalisme de les dues paraules. Semblen confirmar aquesta tesi el florentí i italià literari, on a *neve* correspon *nebbia*, i el romanès, on *NEBULA* > *negură* diftonga tan poc com *NĒVEM* > *nea*.¹⁰

DERIV.: *Nevar* [Llull, Muntaner etc.; la forma verbal *neva* té ξ tancada (Fabra, Gram. 1912, p. 420)],¹¹ del ll. vg. *NĒVARE*¹² que va substituir el clàssic *NĒVĒRE* o *NINGŪERE* en ibero-romànic, occità i sard. (comp. *NIVIGARE it., friül., fr.).¹³ *Nevada* 'caiguda de neu'

[1647, DTo.]; a València es diu de la planta *Calamintha officinalis*, anomenada també *rementerola*. *Nevàs* ['nevada forta' (DFa.), sentit per JCoromines a Conat (Confient, 1960); un exemple de l'escriptor rossellonès Saisset en *AlcM*; 'munt, arreplec de neu' (DAg., DFa.); *nevassa* 'nevada forta' (localitzat per *AlcM* a Beniopa, Horta de Gandia); *nevassada* id. [DAg.]. *Nevasca* 'nevada' [usual segons *AlcM* a Empordà i Val.], *nevasco* id. [MGadea, Dic. val.; *AlcM* el dóna a Moixent i Toris; és usual també en el castellà de la zona Ènguera-Canal de Navarrés].

Nevat, -da, 'molt blanc' (dit de cabell), en *Curial*; «-- barba nevada --» (Viudes i Donzelles, v. 357). *Nevater* 'venedor de neu' (Belv.); un exemple de 1706 en text de Barcelona, DAg.; en aquest darrer diccionari es dóna també com 'el qui ven gelats'; com 'el qui es cuida de pous de neu', sentit per JCoromines a Lluc (Mall., 1964), on hi ha a més el nom de partida: *Ses Cases de Ses Neus*; *AlcM* dóna de Bunyola (Mallorca), *Penyal nevater*, on *nevater* té el valor de 'on hi ha neu'; segons *AlcM* *nevateres* significa 'broma que sol precedir a la nevada' a Montblanc (Conca de Barberà).

Nevera 'pou de neu' [Lab. 1888; sentit per JCoromines a Vistabella del Maestrat, 1961, a Jaca 1966], 'congesta' [Maestrat, *AlcM*; sentit per JCoromines a l'Alt Aragó: Echo, Panticosa i Linás de B., 1966]. *Never* m. 'nevada' [usual segons *AlcM* a la Vall de Camprodon; oït per JCoromines a Sant Aniol i Bassegoda (Garrotxa), 1932, amb aquest exemple: «Aquest any no ha fet gaires *nevers*»; com que s'usa sovint en plural, *nevers* (pron. -és) s'ha identificat com a singular: d'on *nevés* 'petita congesta' (recollit per DAg. a Olot) i un plural *nevessos* (registrat pel mateix diccionari a Camprodon: «És any de *nevessos*; encara no hem tingut cap *nevés*»)]. *Nevós*, -a, 'abundant en neu' (1696, Lacav.); «-- hivern fret y *nevós* --» (1617, Agustí, *Secrets d'Agric.*, *AlcM*); usat per Verdaguer. *Nevositat* [Lab. 1888, no recollit per DFa.].

Neviscar 'nevisquejar' [Lab. 1888]; *neviscarda* 'nevada lleugera' (usual a Morella, *AlcM*). *Nevisquejar* 'nevar lleugerament': la variant *nevés*-registrada per DAg. a Olot i Rocabrúna; *nevotejar* id. (Plana de Vic, DAg.); *nevansar* id. (Val., segon MGadea); *nevarsejar* id. (Val., un ex. d'Enric Valor en *AlcM*). *Nevuscadot* 'nevada lleugera', vulgar, a Ripoll segons *AlcM*.

CULTISME: *Nivi*, *nivia* 'de neu' [ja en 1476, *Trobes V. Maria*].

¹ JCoromines transcriví *ney* als pobles de Farrera, Àreu, Tavascan, Estaon, Esterri (1933, 1934).—

² Segons *AlcM* també a Sort, Senet, Tamarit de Ll. i a Esterri (però cf. n. 1).—³ REW^a, 5936 observa només que el cast. *nieve* té una «unerklärtén - ξ -», i sembla haver considerat el cat. i l'oc. *neu*, i el portuguès *neve* —dels quals no indica el vocalisme— una continuació directa de *NĒVEM*; FEW, s. v. *nix*, n. 9, atribueix el diftong d'alguns parlars italians i occitans, així com el del cast. *nieve*, a una influència de *LÈVIS* d'acord amb Tuttle (RRQ IV, 481ss.).—

⁴ També en la poesia de Cerverí de Girona *neu* rima